

ЛІТЕРАТУРА

1. Богач Ю. А. Роль та проблеми малого підприємництва. Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2019. Том 56. № 1. С. 50-59.
2. Котляревський О. В. Розвиток системи підприємництва в Україні. Економіка та держава. 2014. № 12. С. 128-132.
3. Лупак Р. Л. Розвиток підприємництва в умовах імпортонасичення внутрішнього ринку України. Підприємництво і торгівля. 2018. Вип. 22. С. 136-142.
4. Передумови та пріоритети реформування державної політики розвитку підприємництва в Україні. К.: НІСД, 2014. 73 с.
5. Поліщук Г. О. Державна підтримка розвитку малого підприємництва: вітчизняний та зарубіжний досвід. Актуальні проблеми державного управління. 2017. № 1. С. 146-154.
6. Феценко О. М. Специфіка та гармонізація розвитку підприємництва в Україні. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2017. № 1. С. 100-107.

Нісіфорова Анастасія

Науковий керівник – доц. Грушко Віктор

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Актуальність дослідження. В сучасному світі нації-держави як політичні спільноти потребують для своєї консолідації нових інституційних «підпор». Мультикультуралізм може розглядатись як одна із запропонованих альтернатив консолідації суспільства на основі, що вбирає у себе і культурні (етнічні, релігійні та ін.), і політичні чинники. Вияв соціально-культурного та політичного контексту мультикультуралізму має принципове значення для розуміння об'єктивних передумов його становлення у філософській площині, що, у свою чергу, дозволяє виявити загальні закономірності його розвитку, спільні та особливі умови реалізації певних мультикультурних практик у суспільстві, пов'язати цей феномен із тенденціями універсалізації, глобалізації, становленням просторового та культурного розмаїття.

Стан дослідження теми. Більшість вітчизняних досліджень з теми аналізують політику мультикультуралізму в сучасному українському суспільстві, позитивні та негативні її риси. Так, проблему мультикультуралізму в сучасному українському суспільстві розглядали Танчер В.В., Шевель І.П., У.Бек, Степико М.Т. та інші. Різними аспектами мультикультуралізму у своїх роботах займалися і зарубіжні вчені, серед них: С. Гантінгтон, Ж.-Л.Ам-Селл, К.О.Апель, Р.Бернстайн, Е.Гідденс, Е.Морен, Ч.Тейлор, Ю.Хабермас та ін.

Метою статті є аналіз мультикультуралізму як соціокультурного феномену крізь призму соціології.

У сучасній постмодерній соціології виділяють три найпотужніші чинники, що пришвидшують глобалізацію, три «Т»: телебачення, торгівлю, туризм (TV, trade, tourism) – все частіше ці три «Т» замінюють глобалізацію однобічним нав'язуванням певних культурних стандартів, що і стало головним чинником проблем, суперечностей і конфліктів у міжкультурній комунікації.

Проблеми міжкультурної комунікації постають в двох різновидах: соціально-політичному та світоглядно-культурологічному.

Так соціально-політичні складнощі, пов'язані із багатокультурними укладами різних спільнот, що мають місце в житті розвинутих країн. На них невипадково останнім часом звертають увагу лідери провідних держав Західної Європи. Сам феномен мультикультуралізму і пов'язані з ним суспільні конфлікти стали постійною темою ЗМІ, політичних дебатів, науково-аналітичних досліджень. Політичні напруження і конфлікти, терористичні акти, міграційні хвилі, що збурили благополучний «західний світ» й поставили під сумнів притаманну йому толерантність, політкоректність, благонадійність способу життя і т.п., змушують шукати рішення цих проблем в політичній площині взаємин різнокультурних спільнот [4, с. 183-191].

Проблемною вимальовується суперечність двох різноспрямованих тенденцій – потреби в національній ідентичності, що актуалізується час від часу в різних частинах світу, та

космополітичної за своєю суттю «ідеології мультикультуралізму». Відомо, що перша у вигляді націоналізму, «національної ідеї», спиранні на національну культуру тощо – має переваги за умов національного відродження і будівництва, захисту від зовнішнього ворога, але для подальшого розвитку кращим є перехід з національного на цивілізаційний рівень. Тут виявляються переваги мультикультуралізму, де вітається культурна різноманітність, оскільки вона сприяє динаміці розвитку і творчому потенціалу суспільства. Саме на це звертають увагу захисники позитивних функцій мультикультуралізму, посиляючись на досвід таких країн як Канада, Австралія, США.

Тобто очевидні позитивні наслідки поширення мультикультурності. Вона допомагає збереженню унікальної етно-регіональної специфіки в межах будь-якої країни. Культурна різноманітність, у свою чергу, сприяє динаміці розвитку і загальній креативності суспільства, якщо вона правильно використовується, а, головне, – допомагає вирішити низку економічних, демографічних і соціальних проблем. Водночас, за умов продуманої і виваженої політики, мультикультурність слугуватиме збагаченню культурних форм і соціокультурній адаптивності суспільства, що є дуже важливим і корисним у світі, який стрімко змінюється.

З іншого боку очевидні й негативні наслідки мультикультурності національно-державних утворень. Очікуваний її прихильниками культурний космополітизм не відповідає одній із найважливіших функцій культури – функції національного інтегратора, культурного стрижня, навколо якого гуртується національно-державна спільність. Неоліберальні елітні верстви, що сповідають політкоректність, толерантність, власне космополітизм не бажають помічати того, що консервативна більшість населення вважає себе, насамперед, часткою якоїсь локальної спільноти. Навіть у найпередовішому у цьому відношенні Європейському Союзі за даними соціопитувань близько 5% ідентифікували себе як європейців, тоді, як більше 90% визначали себе як представників певної нації (регіону), незважаючи на спільну культурну спадщину та історію. Європейська ідентичність поступається національно-державній. І ця тенденція помітно зростає останніми роками.

Побудова «глобального громадянського суспільства», де вирішуватимуться наведені проблеми, згідно з міркуваннями У. Бека, все ще далека перспектива, а напруження і конфлікти мультикультуралізму – реальності сьогодення. Такою ж гострою є проблема національної ідентифікації, що постає у суперечливій взаємодії з тенденцією глобального мультикультуралізму.

Інший відомий постмодерністський соціолог З. Бауман, розглядаючи культурні наслідки глобалізації, звертає увагу на те, що для багатьох країн, регіонів, певних сегментів населення глобалізація обертається локалізацією, тобто виключенням із загального незворотного процесу, культурною ізоляцією, консервацією застарілих відносин і зразків поведінки. Центри, де виробляються актуальні смисли й формуються цінності, відзначаються екстериторіальним характером та не мають нічого спільного з місцевими потребами, зі станом людей, що покликані наповнювати змістом ці ідеї й цінності [2, с. 6-7]. Це не може не породжувати напруження і ворожість між центрами культурних інновацій та периферійними, локалізованими спільнотами, які перебувають під домінуючим впливом традицій.

В той же час людство має чималий досвід успішної багатокультурної організації. За останній час можна навести приклади, зокрема, такі [3, с. 14]:

□ американський «плавильний казан» - сплавлювання різноманітних іммігрантських культур, традицій, звичаїв, уподобань і т.д. у спільну американську культурну модель, єдиний ціннісно-нормативний зразок (американський спосіб життя, «американську мрію», побутові стандарти, способи самореалізації...). Успішність цієї моделі забезпечувалась ефективністю відкритої ринкової економічної організації господарства, демократичними принципами самоврядування, масовою підтримкою цілей «суспільства загального добробуту», навколо яких об'єднувалися усі національні, релігійні, професійні спільноти, соціальні верстви та групи;

□ радянська багатонаціональна культура із уніфікованим «соціалістичним змістом», але при «розливанні» цього змісту в національні форми, та за умов впровадження обов'язкового ідеологічного стандарту (більшовицьких ідеалів і цілей, колективістської поведінки, так званого «морального кодексу будівника комунізму» і т.п.). Успішність цієї моделі багато в чому визначалась двоєдиною метою: націленістю на розвинення високих зразків світових

мистецьких надбань і, водночас, у підтримці й створенні національних, регіональних культурних продуктів, якщо вони вписувалися у згадані стандарти;

□ західноєвропейська модель: певна багатокультурність за умов визнання домінування ліберально-демократичної політичної ідеології та ціннісно-нормативних настанов того способу життя, який прийнято означати як буржуазний. Парадоксально, що ця модель викликала чималу критику саме у Європі, тоді, як певну її успішність визнають далеко від неї – в Канаді та Австралії. Привабливість гасел ліберальної толерантності і демократичних прав на «інакшість» в межах прийнятного плюралізму проте, почасти, підважувалася недотриманням того, що проголошувалось у реальних обставинах.

Висновок. Отже, багатокультурність тягне за собою численні проблеми і небезпеки, необхідність постійного пошуку, за висловом К. Леві-Строса, «оптимуму розмаїття» [1, с. 86], але, водночас, вона може бути потужним ресурсом розвитку. Таким чином, дискусії соціологів залишають це питання відкритим, аполітичні вирішення проблем співіснування різнокультурних спільнот залишаються непевними і невизначеними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандурка А. С. Строката ковдра мультикультуралізму. Харків: Золотамиля, 2013. 198 с.
2. Бауман. З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
3. Танчер, В. (2017). Мультикультуралізм як соціокультурний феномен сучасності. «Соціопростір: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи», (6), 11-15. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socioprostir/article/view/8408> (дата звернення: 27.03.2021).
4. Танчер, В. В. Мультикультурні проблеми соціального світу, що глобалізується. Український інформаційний простір. Науковий журнал. 2013. No1, частина 2. С. 183-191.

Мигалевич Марія

Науковий керівник – доц. Морська Наталія

СТАНІСЛАВ ОРІХОВСЬКИЙ-РОКСОЛАН ЯК ВАЖЛИВА ПОСТАТЬ В ІСТОРІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ГУМАНІСТИЧНОЇ ДУМКИ

Однією із проблем навчання історії школах, є утвердження у свідомості дітей викривленої візії місця України у загальноєвропейських історичних процесах, наче наші землі вони заторкнули частково і побіжно. Однією із «білих плям» історії є місце українців у становленні культури Ренесансу. Багато залишилось нерозкритих та недооцінених постатей. На нашу думку, про них потрібно говорити та активно висвітлювати всі аспекти їх діяльності.

Ця стаття присвячена Станіславу Оріховському-Роксолану, видатному діячеві епохи Ренесансу, який залишив після себе велику та багатогранну спадщину. На нашу думку, досліджувати його особу є актуально, оскільки він стояв при витоках ідеології європейського гуманізму, багатьох модернізаційних процесів, а також з гордістю називав себе русином і розповідав інтелектуалам Західної Європи про українські землі, їх історію, культуру та віру.

У процесі дослідження ми користувалися творами Станіслава Оріховського, виданими в українському перекладі [4], а також доробком таких вчених, як: Д. Вирський [1], Д. Наливайко [2], П. Сас [5], К. Липа [3].

Найвизначнішою статтю в слов'янській літературі, написаній латиною, був Станіслав Оріховський. Він народився у 1513 р. в сім'ї дрібного окатоличеного руського шляхтича та дочки православного священика [1, с. 70]. Отримане в батьківському домі виховання і атмосфера мультикультуралізму, в якій хлопчик зріс, зробила його толерантним до різних течій християнства, відкритим до нових ідей та спроможним критично ставитися до релігійних питань, що було дуже нетипово для тогочасного суспільства.

У 1526, Станіслава, тринадцятилітнього хлопчика, відправили навчатися до Краківського університету, досить швидко стало ясно, що йому потрібна краща освіта, ніж та, яку там могли дати схоласти, тому юнак поїхав у Відень. Його наставником був Йоганн Александр Брасікан, юрист і гуманіст, наближений до Максиміліана I, професор законів Імперії, один з найвідоміших інтелектуалів того часу. Однак, тоді були складні і страшні часи, юнак своїми